

Lietuvių literatūroje gamta dažnai tampa svarbiu veikėju, padedančiu žmogui geriau suvokti save. Ilustruokite šį teiginį remdamiesi konkrečiais kūriniiais

Jau nuo seno žmogaus santykis su gamta labai glaudus. Gamta žmogui ne tik prieglobstis, maisto ar kuro šaltinis, bet ir įkvėpėja. Todėl dažnai, kaip svarbus veikėjas, sutinkama literatūroje. Čia ji - bene pagrindinė žmogaus vidinio pasaulio projekcija, jo atspindys. Savo kūriniuose gamtai ypatingą vietą suteikia Kristijonas Donelaitis, Antanas Baranauskas, Maironis, Antanas Vaičiulaitis, Šatrijos Ragana, Salomėja Nėris bei dar keletas rašytojų. Tačiau kiekvieno rašytojo kūrinyje ji įkūnijama į vis skirtingus vaidmenis.

XVIIIa poeto Kristijono Donelaičio poemoje „Metai“ gamta nėra tik peizažas, o savarankiškas, pagrindinis kūrinio herojus. Gamtos vaizdai lydi būrų gyvenimą ir darbus ne tik sudarydami jiems foną, bet ir susiliedami su jų buities ritmu, su savitu, valstietišku poemos pasaulėvaizdžiu, teikdami medžiagos autoriaus pamokymams ir alegorijoms. Vietoj gamtos poetizavimo, romantinių jausmo polėkių čia atskleidžiamas stipriai apvaldytas, valia ir intelektu sutvartytas emocinis pradas. Tačiau ir į Donelaičio gamtos vaizdus yra įsipynusi emocija, bet į platesnę gamtos pažadintų jausmų analizę poetas niekur nesileidžia. Jam svarbu ne jausminis santykis su gamta, o ji pati. Norint geriau suvokti Donelaičio – gamtos vaizduotojo – savitumą, pravartu prisiminti kitą didį gamtos poetą – „Anykščių šilelio“ dainių. Akivaizdu, jog jų gamtos suvokimas ir vaizdavimas visiškai skirtingas.

XIXa.vidurio poeto Antano Baranausko kūriniuose aptinkame itin artimą bendravimą su gamta ir jos pažadinto žmogaus dvasios atsiskleidimą, vaizdų emocinį turtingumą. Jo kuriamuose vaizduose įpintos gyvos ir švelnios spalvos, šviesos ir šešėlių žaismas. „Anykščių šilelis“ -reikšmingiausias Baranausko kūrinys, kuriame apdainuojama gimtojo krašto gamta, idealizuojama Lietuvos senovė, atskleidžiamas gamtos ir žmogaus dvasinis ryšys. Su didele poetine jėga, su apčiuopiamu konkretumu poetas savo kūrinyje pavaizduoja senovės Lietuvos miško gyvenimą. A.Baranauskas gamtoje išvelgia paslaptingą jėgą, kuri vėl ir vėl traukia lietuvį į mišką. Vaizdų kaitą poemoje lydi intensyvaus jausmo bangavimas: kūrinyje suvokiame ne tik gamtos gyvenimą, bet ir su juo susipynusį ir juo reiškiamą turtingą vidaus pasaulį. Nepaprastas artimumas gamtai būdingas ir lietuvių tautinio atgimimo dainiui-Maironiui.

XIX a.pab. romantikas Maironis pamato ne valstietiskąjį kaimo gamtos pasaulį ar Anykščių šilėlį, o visos Lietuvos gamtą. Jam gamta - tai visų pirma tėvynė, tas kraštas, kur “broliai artojai lietuviškai šneka”, kur “mūsų sodybos, kur bočių kapai”. Maironis pirmasis mūsų literatūroje sukūrė Lietuvos peizažą, aprėpė gimtosios žemės visumą. Gamtos vaizdai poeto eilėraščiuose susiklosto iš konkrečių, aplinką įvardijančių žodžių ir vietovardžių. Jie kūrinyje įgyja poetišką, kilnią prasmę. Kaip antai eilėraštyje „Kur bėga Šešupė“. Tėvynės gamta Maironio poezijoje visuomet idealizuota, išaukštinta, žadinanti meilės ir pasididžiavimo jausmus. Jos vaizdai poetui yra žmogaus vidinio pasaulio - troškimų, vilčių, džiaugsmų ir kentėjimų atspindys. Gamtos figūros tampa vienomis pagrindinių besiformuojančio jausmų žodyno komponentų. Nepaisant emocinio santykio, su gamta nesutampama ir joje neištirpstama. Jos harmonija beveik visada kontrastuoja su subjekto būseną. Tačiau gamtos vaizdiniai padeda atskleisti veikėjų būsenas ir paryškinti detales ne tik poezijoje, bet ir prozoje.

A. Vaičiulaitis XXa .neoromantikas, prozinkas. Svarbiausias jo kūrinys – romanas

„Valentina“. Jame plėtojant pagrindinę – meilės, psichologinių išgyvenimų – temą, labai svarbi gamta. Gamtos vaizdai, detalės atspindi ne tik permainingą žmogaus dvasios būseną, bet ir nepasirenkamą dramatišką lemtį. Jau pirmoje romano pusėje atsiranda stipri grėsmės nuojauta. Nelaimę pranašauja bitės, jų koriai esą įtartinais keisti. Bičių, kaip svarbios gamtos figūros, motyvas kūrinyje aptinkamas ne vieną kartą.. Jos, tarsi, šeimos darnos ir laimės simbolis. Todėl jų išsispietimas dar labiau sustiprina nelaimės nuojautą, kurią laikinai išsklaido, kartu su įsimylėjėliais besidžiaugiančios, gamtos paveikslas. Romano pabaigoje grėsmės nuojauta pasiekia aukščiausią tašką: gamtos peizažas liudija besitvenkiančią audrą, kuri kils ne tik gamtoje, bet ir veikėjų gyvenime. Situacijos dramatiškumą paryškina kontrastingas peizažas: po audros atsigavusi gamta ir vis dar audringas, Valentino gyvybę pasiglemžęs, ežeras.

PABAIGA

Tai tik kelios pabaigos tezės. Bet pabaiga galėtų būti panaši į mano parašytą...